

The requirements for developing individually-oriented fitness programs, which are based on types of motor activity aerobic orientation, health saving kinds of gymnastics, motor activity types of strength orientation, types of motor activity in water, open-air physical activity, psycho-emotional regulation means are fixed.

It was established that the existing problems of university students' physical culture formation can be overcome by introducing a sports-oriented technology accounting of students' personalities.

The article describes the major factors of fitness implementing technology in the classroom fitness with university students, that provide the opportunity to conduct individual sessions, to facilitate accounting of individual capabilities and interests of students, improve physical development and physical preparedness.

Key words: innovation, innovative technology, sports-oriented model, physical education, students, extracurricular sports and mass work.

Стаття надійшла до редакції 18.08.2016 р.

Прийнято до друку 30.09.2016 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Караман О. Л.

УДК 378.011.3-051

О. М. Дудник

ВПРОВАДЖЕННЯ КОНТЕКСТНОГО НАВЧАННЯ В ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Процес модернізації вищої освіти в Україні пов'язаний з впровадженням сучасних освітніх технологій, що дозволяє відійти від набутих стереотипів традиційного навчання й організувати навчальний процес, спрямований на підготовку висококваліфікованого фахівця здатного до продуктивної професійно-педагогічної діяльності. Відповідно, усе більшої ваги набувають практико зорієнтовані освітні системи, серед яких чільне місце займає контекстне навчання, яке сприяє максимальному наближенню освітнього процесу у вищому навчальному закладі до умов майбутньої професійної діяльності, тобто формуванню компетентного спеціаліста. Особливо це стосується вчителя початкових класів, який стоїть у витоків формування особистості нової генерації.

Останнім часом різні аспекти питання контекстного навчання висвітлені в працях зарубіжних та вітчизняних науковців, а саме: концептуальні положення й сутність контекстного навчання (А. Вербицький); формування професійної компетентності в умовах контекстного навчання (О. Ларіонова, О. Попова, К. Шапошніков);

використання ідей інтеграції в контекстному навчанні (О. Ларіонова, В. Теніщєва); реалізація діяльнісного підходу до засвоєння соціального досвіду та розвитку особистості майбутнього фахівця в контекстному навчанні (І. Тіханкіна); психологічні основи контекстного навчання (Т. Дубовицька, В. Желанова, Н. Жукова); формування ціннісно-мотиваційної сфери особистості майбутнього фахівця в процесі контекстного навчання, зокрема, особистісної та професійної спрямованості (Ю. Верхова); пізнавальної та професійної мотивації (Н. Бакшаєва, В. Кругліков); розвиток самоактуалізованої особистості (Т. Дубовицька); провідні організаційні форми контекстного навчання (Е. Андрєєва, Н. Борисова, В. Вербицький, К. Гамбург, О. Ларіонова); теорія і технологія контекстного навчання майбутнього вчителя початкових класів (В. Желанова). Сучасні дослідження проблематики контекстного підходу до підготовки педагогічних кадрів пов'язані з розглядом наступних питань: контекст у підготовці майбутніх вчителів математики (М. Макаренко, О. Тумашєва), контекстний підхід у підготовці працівників дошкільних установ (М. Тиріна), контекстне навчання в умовах педагогічної практики в школі (Ж. Холодова, В. Кузнєцова). Водночас питання впровадження контекстного навчання в професійну підготовку майбутнього вчителя початкових класів висвітлено недостатньо.

Мета статті – розглянути базові положення контекстного навчання та обґрунтувати доцільність його впровадження в професійну підготовку майбутнього вчителя початкових класів.

Ключовими поняттями представленої статті є такі: «контекст», «контекстне навчання», «контекстне навчання майбутнього вчителя початкових класів», тому вбачаємо за необхідне з'ясувати їх сутність.

До наукового термінологічного апарату поняття «контекст» прийшло з лінгвістики, де означає «відносно закінчений у смисловому плані уривок тексту чи промови, в якому виявляється сенс і значення слів або пропозицій, які входять до нього як лінгвістичне оточення певної мовної одиниці» [3]. Пізніше зазначене явище було предметом дослідження й інших наук, зокрема психолінгвістики, філософії, логіки та методології наукового пізнання, психології. Однак, у педагогіку поняття «контекст» прийшло порівняно недавно, тому воно ще не набуло певного статусу й у педагогічних словниках не описується. Найбільш удаło педагогічний аспект даного феномену розкрито в дослідженнях А. Вербецького та представників його наукової школи. На думку науковця, контекст – це система внутрішніх і зовнішніх умов та чинників поведінки й діяльності людини, яка впливає на сприйняття, розуміння й перетворення суб'єктом конкретної ситуації, що визначає смисл та значення цієї ситуації як цілого, так і певних його компонентів [2]. Дослідник виокремлює внутрішній та зовнішній контексти, які ототожнює з предметно-професійним та соціальним контекстами відповідно.

Зазначимо, що педагогічного втілення категорія контекст отримала саме в теорії та технології контекстного навчання. За визначенням

А. Вербицького, автора концепції контекстне навчання – це навчання, в якому мовою науки і за допомогою всієї системи форм, методів, засобів навчання (традиційних і нових) послідовно моделюється предметний та соціальний зміст майбутньої професійної діяльності студентів [1]; це форма активного навчання, призначена для застосування у вищій школі, орієнтована на професійну підготовку студентів і реалізована за допомогою системного використання професійного контексту, поступове насичення навчального процесу елементами професійної діяльності [2].

Схожою є позиція й сучасних дослідників. Так І. Марчук зазначає, що контекстне навчання передбачає максимальне наближення професійної підготовки до реалій майбутньої професійної діяльності; впровадження практично зорієнтованих форм, методів та засобів навчання; формування здатності майбутнього фахівця аналізувати, прогнозувати й проектувати траєкторію власного професійного шляху; розвиток професійних якостей [6]. Разом з тим, І. Жукова відмічає, що у контекстному навчанні основний акцент здійснюється на формування професійної мотивації розвитку особистості. Тому зміст навчальної діяльності студента формується не лише виходячи з логіки навчальних предметів, але і виходячи з моделі професіонала, логіки майбутньої професійної діяльності [5].

Як бачимо, провідна ідея такого навчання, полягає у тому, що засвоєння теоретичних знань повинно накладатися на «канву» майбутньої професії, що в свою чергу забезпечить підготовку висококваліфікованого фахівця.

Таким чином, враховуючи вище зазначені позиції та ґрунтуючись на науковій думці В. Желанової [4], контекстне навчання майбутнього вчителя початкових класів ми тлумачимо, як освітню систему, у якій на підставі ідей поліпаридигмальності, поліпідхідності моделюється предметний (мотиваційно-стимулювальний, рефлексивно-формульвальний, смислоутворювальний, суб'єктно-формульвальний контексти) та соціальний (комунікативно-формульвальний контекст) зміст їхньої майбутньої професійної діяльності, результативно-цільовою основою якої є формування професійної компетентності майбутнього фахівця, зокрема її рефлексивних складників.

Отже, у вищому навчальному закладі необхідно організувати такий навчальний процес, який забезпечить трансформацію пізнавальної діяльності майбутніх вчителів початкових класів у професійну з відповідною зміною потреб, мотивів, смислів, цілей та результатів. При цьому особливого значення набувають активні форми й методи контекстного навчання, які базуються не тільки на процесах сприйняття, пам'яті, уваги, а, насамперед, на творчому, продуктивному мисленні, спілкуванні, прийнятті рішень. Ураховуючи визначення контекстного навчання (А. Вербицький) як концептуальної основи інтеграції видів діяльності (навчальної, наукової, практичної) студентів, та виявлені науковцем форми організації діяльності (навчальна діяльність

академічного типу, квазіпрофесійна, навчально-професійна), розглянемо їх у форматі професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів.

Однак, наголосимо, що контексне навчання майбутніх учителів початкових класів базується на концептуальних засадах контекстного навчання в цілому, проте має певні особливості, які пов'язані зі специфікою професійної діяльності фахівця даного профілю.

Аналізуючи професійно-педагогічну діяльність вчителя початкових класів, зазначимо, що вона характеризується досить високим рівнем складності, напруженості, відповідальності. Її ж своєрідність полягає в тому, що вчитель початкової ланки одночасно виступає і класним керівником, і викладачем значної кількості різних за предметною спеціалізацією навчальних предметів, здійснюючи при цьому особистісний вплив на розвиток кожного учня. Відтак, вчитель 1-4 класів повинен мати високий рівень знань, серед яких ми виділяємо наступні: спеціальні професійні, дидактико-методичні, психолого-педагогічні, диференційно-психологічні, соціально-психологічні.

Відповідно формуванню знанневої сфери в межах контекстного навчання відповідає навчальна діяльність академічного типу, що передбачає передачу й засвоєння навчальної інформації, і для якої провідними є такі активні форми навчання: лекція удвох, лекція-візуалізація, лекція із запланованими помилками, лекція-прес-конференція, проблемна лекція. При цьому теоретична інформація міститься у вербальних або письмових текстах, що адресовані для індивідуального засвоєння кожним студентом, а одиницею роботи виступає мовленнєва дія. За таких умов обговорюються основні протиріччя, що можуть виникнути в процесі майбутньої професійної діяльності, на теоретичному рівні моделюються дії фахівців. Отримані таким чином знання перестають бути абстрактними й суто теоретичними й позитивно впливають на формування професійної мотивації та рефлексивної компетентності.

Однак детальну характеристику професійної діяльності вчителя початкових класів ми отримуємо, коли звертаємося до питання її структури, тобто до виділення відносно самостійних, але разом з тим взаємопов'язаних компонентів педагогічної праці, кожен з яких представлений у вигляді певної функції.

Поділяючи наукові підходи Н. Бібік, І. Зязюн, М. Марусинець, О. Савченко, Р. Скульського щодо визначення провідних функцій педагога, стосовно фахівця початкової ланки ми визначаємо наступні: управлінська, організаторська, навчально-виховна, дослідницька, діагностично-прогностична, контрольна-оцінювальна. Проте, наголошуємо, що їхнє виконання передбачає складну комплексну діяльність, у якій постійно переплітаються зовнішні і внутрішні впливи. До того ж все, що здійснює вчитель як професіонал, він пропускає через свою емоційно-почуттєву і мислиннево-аналітичну сфери, ядром яких є рефлексивна складова.

Як бачимо, професійна діяльність вчителя є багатофункціональною й охоплює різні аспекти, що, з одного боку, вимагає глибоких знань, а з іншого – їх практичного втілення. Саме в квазіпрофесійній діяльності в аудиторних умовах моделюється зміст і динаміка професії, відносин зайнятих у ній людей. При цьому така діяльність є навчальною за формою та професійною за змістом. Одиницею роботи студента є предметна дія, а інформація виступає засобом здійснення пізнавальної та рефлексивно-аналітичної діяльності, у процесі яких вона перетворюється в знання майбутнього фахівця. Провідну роль відіграють імітаційні навчальні моделі (контекстна ділова гра, аналіз педагогічних ситуацій та розв'язання професійно-педагогічних завдань), що відтворюють ситуації майбутньої професійної діяльності, які потребують аналізу й прийняття рішень на основі теоретичної інформації.

Ще однією специфічною ознакою діяльності вчителя початкових класів є те, що їй притаманні інтенсивні міжособистісні відносини в різних педагогічних системах («вчитель – учень», «вчитель – дитячий колектив», «вчитель – батьки», «вчитель – колеги»), за яких вчитель виконує роль педагога, вихователя, психолога, актора та ін. Це не лише передача інформації, обмін почуттями, переживаннями, досвідом, а й вирішення проблемних ситуацій, владнання конфліктів, що вимагає високого рівня професіоналізму.

Саме в навчально-професійній діяльності, яка за своїми цілями, змістом, формами й технологіями виявляється фактично професійною, студент приймає позицію фахівця, демонструючи своє ставлення до майбутньої професії в конкретних вчинках. Навчальний процес вибудовується як типова проблемна ситуація або фрагмент професійної діяльності, що аналізується та перетворюється у формах сумісної діяльності студентів. Робота в групах як соціальних моделях професійного середовища сприяє формуванню не тільки предметної, а й соціальної компетентності майбутнього фахівця.

Зазначимо, що впровадження у процес професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів у ВНЗ зазначених форм діяльності відбувається поступово, сприяючи трансформації пізнавальних мотивів у професійні, становленні смислового ставлення до професії й суб'єктної професійної позиції, розвитку рефлексивної та комунікативної компетентності.

Таким чином, нами проаналізовано сутність понять «контекст», «контекстне навчання» та визначено специфіку професійної діяльності фахівця початкової ланки, що дало можливість розглянути організаційні форми та методи контекстного навчання в межах професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів. Ми переконалися, що за допомогою всієї системи форм і методів контекстного навчання майбутні вчителі початкових класів максимально наближуються до обраної професії, що свідчить про доцільність впровадження даної освітньої технології у професійну підготовку спеціаліста зазначеного профілю у

ВНЗ. Наша подальша наукова робота буде спрямована на розробку педагогічних задач контекстної спрямованості, як самостійної форми організації навчання та, як методу контекстного навчання майбутнього вчителя початкових класів.

Список використаної літератури

1. **Вербицкий А. А.** Контексты содержания образования / А. А. Вербицкий, Т. Д. Дубовицкая. – М. : РИЦ МГОПУ им. М. А. Шолохова, 2003. – 80 с.
2. **Вербицкий А. А.** Новая образовательная парадигма и контекстное обучение / А. А. Вербицкий. – М. : Исслед. центр проблем качества подготовки специалистов, 1999. – 75 с.
3. **Ганич Д. І.** Словник лінгвістичних термінів / Д. І. Ганич, І. С. Олійник. – К. : Вища школа, 1985. – 321 с.
4. **Желанова В. В.** Контекстне навчання майбутнього вчителя початкових класів: теорія і технологія: монографія / В. В. Желанова; Держ. закл. «Луган. Нац. Ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ: Вид-во «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 482 с.
5. **Жукова И. А.** Контекстное обучение как средство формирования профессиональной компетентности будущих юристов : дис. ... канд. пед. наук : 13. 00. 08 / Жукова И. А. – М., 2011. – 252 с.
6. **Марчук І. П.** Формування професійних якостей майбутнього соціолога у процесі контекстного навчання: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Марчук І. П.. – О., 2009. – 299 с.

Дудник О. М. Впровадження контекстного навчання в професійну підготовку майбутнього вчителя початкових класів

Стаття присвячена питанню контекстного навчання, як однієї з провідних практико зорієнтованих освітніх систем. Проаналізовано сутність понять «контекст», «контекстне навчання» та «контекстне навчання майбутнього вчителя початкових класів». Окреслено специфіку професійно-педагогічної діяльності майбутнього спеціаліста початкової ланки, відповідно до якої розглянуто організаційні форми (навчальна діяльність академічного типу, квазіпрофесійна, навчально-професійна) та методи (контекстна ділова гра, аналіз педагогічних ситуацій, розв'язання професійно-педагогічних завдань) контекстного навчання в межах професійної підготовки фахівця зазначеного профілю у ВНЗ.

Ключові слова: контекст, контекстне навчання, контекстне навчання майбутнього вчителя початкових класів, організаційні форми та методи контекстного навчання.

Дудник О. Н. Внедрение контекстного обучения в профессиональную подготовку будущего учителя начальных классов

Статья посвящена вопросу контекстного обучения, как одной из ведущих практико ориентированных образовательных систем. Проанализирована сущность понятий «контекст», «контекстное обучение» и «контекстное обучение будущего учителя начальных классов».

Очерчено специфіку професійно-педагогічної діяльності майбутнього спеціаліста початкового звена, згідно якої розглянуті організаційні форми та методи контекстного навчання в межах професійної підготовки спеціаліста вказаного профіля в ВУЗе.

Ключевые слова: контекст, контекстне навчання, контекстне навчання майбутнього вчителя початкових класів, організаційні форми та методи контекстного навчання.

Dudnik O. Implementation of Contextual Learning in the Professional Training of Future Teacher of Initial Classes

The paper focuses on contextual learning, as one of the leading practice-oriented educational systems. Analyzed the essence of the concepts „context”, „contextual learning”, „contextual learning of future teacher of initial classes” and defined their basic position. Delineated the specificity of professional pedagogical activity of the future specialists of primary link is the presence of a high level subject and inter-subject sanani, versatility, resinol, intensity of interpersonal relations. Accordingly, the organizational form (of educational activity of the academic type, kvaisaprofessional, educational and professional) and methods (context business game, the analysis of pedagogical situations, the decision of the professional-pedagogical tasks) contextual learning in the framework of the professional training specified profile at the university. It is found that the learning process is built on the principles of contextual learning contributes to the transformation of cognitive motives in professional and establishment of semantic relations to the profession and the subject professional position, the development of reflective and communicative competence. Proved the feasibility of implementing this educational technology in professional preparation of future specialists of primary link.

Key words: context, contextual learning, contextual learning primary school teachers, organizational forms and methods of contextual learning.

Стаття надійшла до редакції 22.08.2016 р.

Прийнято до друку 30.09.2016 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Желанова В. В.

УДК 378.37.013]:378.4

О. Г. Ігнатович

**ВИКОРИСТАННЯ МЕТАФОРИЧНИХ МОДЕЛЕЙ
ПЕДАГОГІЧНОГО ДИСКУРСУ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ
ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В УНІВЕРСИТЕТІ**

Історія вивчення метафори налічує тисячоліття, починається з епохи античності і трактатів Платона і Аристотеля, який визначив